

მსოფლიო ეკონომიკა

საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობა, როგორც საქართველოს რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაციის საფუძველი

ზურაბ გაშაკიძე

ედ, სტუ ასოცირებული პროფესორი

მირიან პაპუნძე

სტუ დოქტორანტი

XXI საუკუნეში ეკონომიკური ინტეგრაციული პროცესები ქვეყნის განვითარების მთავარ ფაქტორადაა აღიარებული. სწორედ ამიტომ, რომ ნებისმიერი სუვერენული სახელმწიფო ძალისხმევას არ იშურებს ქვეყნის სრულყოფილი ეკონომიკური გარემოს და სწორი ინტეგრაციული მიმართულების ჩამოყალიბებისათვის.

საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობის და შესაბამისად, ეკონომიკური ინტეგრაციის განვითარების ისტორიას თუ გადავხედავთ, ნათლად დავინახავთ, რომ მან განვითარების რამდენიმე სტადია განვლო. პირველი, ადრეული სტადია, რომელიც დაკავშირებული იყო საერთაშორისო ხელშეკრულებების აღიარებულ ნორმებში მოქცევასთან და ინტეგრაციული გაერთიანებების იმ პერიოდისათვის დამახასიათებელი ნიშნების ჩამოყალიბებასთან. გვიანდელი სტადიაა, ეკონომიკურ-პოლიტიკური აღიარება და მის საფუძველზე რეგიონალური კავშირების ჩამოყალიბება (ევროკავშირი).

საქართველო პირდაპირ, როგორც სუვერენული სახელმწიფო და ირიბად, როგორც საბჭოთა იმპერიის შემადგენელი ნაწილი, ეკონომიკური ინტეგრაციის ორივე სტადიაში იღებდა და იღებს მონაწილეობას. საქართველომ ოთხმოცდაათიან წლებში აღიდგინა დამოუკიდებლობა, იგი საკუთარ გზას იკვლევს საერთაშორისო პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სისტემაში და სხვადასხვა ქვეყნებთან საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესაბამის ურთიერთობას აყალიბებს. ამ ურთიერთობებს სა-

მსოფლიო ეკონომიკა

შიშროება შეუქმნა 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს საომარმა კონფლიქტმა. რუსეთის ფედერაციამ განახორციელა საქართველოს ორი ისტორიული ტერიტორიის ანექსია, სახელდობრ აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს რეგიონისა. მიუხედავად ამ კონფლიქტისა, საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი იყო ინტეგრაციის რა მიმართულებას აირჩევდა. საქართველომ ამ სიტუაციაში სწორი მიმართულება აირჩია, სახელდობრ — ინტეგრაცია ევროკავშირში. აქედან გამომდინარე, სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოებთან ახალი ინტეგრაციული პოლიტიკის განხორციელება.

თანამედროვე მსოფლიოში გამოიკვეთა ინტეგრაციულ პროცესებში სამ ტენდენციას შორის დაპირისპირება. პირველი, საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობებში მონაწილეობის კვალობაზე, მსოფლიო ეკონომიკურ პროცესებში ღრმა ინტეგრაცია; მეორე, რეგიონულ ეკონომიკურ სისტემაში ინტეგრირება; მესამე, ინტეგრაციულ პროცესში ეროვნული ინტერესებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა.

ჩვენი მოსაზრებით, საქართველომ უნდა გათვალისწინებდეს ტენდენციის შესაძლო შედეგი და მასზე ააგოს სამომავლო ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარების პროგრამა. ამ პროცესში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ინტეგრაციას სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოებთან, სადაც შესაძლოა გამოიყოს შემდეგი მიმართულებები: 1. საკანონმდებლო ბაზის დაახლოება; 2. ეკონომიკური ინტერესების ჰარმონიზაცია.

აუცილებელია საკანონმდებლო ბაზის დაახლოება საქართველოს, სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის. ეკონომიკის საკანონმდებლო რეგულირება წარმოადგენს მაკონტროლებელ ხასიათის სისტემას და ეს სისტემა სამივე სახელმწიფოში იდენტურია. ამ სისტემაში მონაწილეობენ ცენტრალური და ადგილობრივი მაკონტროლებლები (საგადასახადო ინსპექცია, ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო დეპარტამენტი, კონტროლის პალატა) და საზოგადოებრივი ორგანიზაციები (პროფკავშირები, არასამთავრობო ორგანიზაციები).

საქართველოს, აზერბაიჯანის და სომხეთის მთავრობების საკანონმდებლო პოლიტიკა ეკონომიკაში ირიბად ჩარევა და ეს ქვეყნები ქმნიან ისეთ საკანონმდებლო ბაზას, რომელიც საბაზრო ეკონომიკის ეფექტურ ფუნქციონირებას უწყობს ხელს (თუმცა, არსებობს კერძო შემთხვევები, როდესაც კანონის გვერდის ავლით მთავრობები უშუალოდ ერევიან კერძო სექტორში). ამ კანონმდებლობების ლეიტმოტივა: — „კონკურენცია უნდა იყოს ყველგან, სადაც ეს შესაძლებელია და აუცილებელია“. ამ

სახელმწიფოებში ეკონომიკური რეგულირების სამი ძირითადი მომენტი გამოიყოფა: 1. სახელმწიფო; 2. საბაზრო და 3. კორპორაციული. მათი თანაარსებობა მოითხოვს სახელმწიფო ეკონომიკური რეგულირების სხვადასხვა დონეების ორგანულ თანაარსებობას.

ამ დონეების ვერტიკალურად განხილვის შემთხვევაში შეიძლება გამოიყოს: მაკრო, მიკრო და მეზოდონეები. ნაციონალური ეკონომიკის მაკროდონე ეს არის სახელმწიფოთაშორისო კავშირების ჩამოყალიბება ეროვნული დონეზე — სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების ფარგლებში და მის ფარგლებს გარეთ; მეზოდონე — ეკონომიკის ცალკეული სექტორები, ქვეყნის რეგიონები და დარგები. ამ დონეზე ეკონომიკის რეგულირება წარმოადგენს სახელმწიფოს პოლიტიკის ძირითად შემადგენელ ნაწილს; მიკროდონე — სამეურნეო სუბიექტები, მეწარმეები, მიმწოდებლები და მომხმარებლები, რომლის რეგულირება ძირითადად ხდება კანონქვემდებარე დოკუმენტების მეშვეობით. ზემოთ ჩამოთვლილი ეკონომიკური დონეები უნდა გახდეს მოცემული სახელმწიფოების საკანონმდებლო ბაზის დაახლოების საფუძველი.

საქართველოში, აზერბაიჯანში და სომხეთში საზოგადოების ეკონომიკური ინტერესების აღმსრულებლები არიან ხელისუფლების ორგანოები, რომლებიც შექმნილი არიან იერარქიული პრინციპებით, ასევე ცენტრალური (ეროვნული) ბანკი. ეს სახელმწიფოები რეგულირების მექანიზმების განსაზღვრისას ეყრდნობიან ერთნაირ ორიენტაციებს. კერძოდ: მიზნები, პრინციპები, ფორმები და მეთოდები. ამ სახელმწიფოებში მიზნობრივი ორიენტაციები კანონმდებლობაში გაცხადებულია, როგორც სახელმწიფოს მიერ ეკონომიკის რეგულირების პრინციპები. იგი გულისხმობს ისეთ რეგულირებას, სადაც გათვალისწინებული იქნება შემდეგი პრინციპი — „არ შეუშალო ხელი ბაზარს“.

მსოფლიო ეკონომიკაში ცნობილია რეგულირების ორი ძირითადი მეთოდი: პირდაპირი და ირიბი. პირველ მეთოდში იგულისხმება სამეწარმეო პროცესებზე და კვლავწარმოების პარამეტრებზე პირდაპირი გავლენა. მეორე მეთოდი დაკავშირებულია მეურნეობის საბაზრო სისტემაზე ზემოქმედებასთან. მოცემული სახელმწიფოების საკანონმდებლო ბაზის განხილვისას ამ სფეროში არის სრული იდენტურობა საქართველოს, აზერბაიჯანის და სომხეთის სახელმწიფოებს შორის.

სახელმწიფოებში ადმინისტრაციული რეგულირების იდენტური და მთავარი კონკრეტული ფორმებია: პირდაპირი სახელმწიფო კონტრო-

მსოფლიო ეკონომიკა

ლი მონოპოლიურ წარმონაქმნებზე (თუმცა საქართველოში შესამჩნევად შემცირდა ეს კონტროლი ანტომონოპოლისტური სამსახურის გაუქმების შემდეგ. ამ კუთხით გატარებული ღონისძიებები არ არის საკმარისი ეკონომიკის დასაცავად); საბაზრო პროცესების შიდა ფაქტორების ირიბი ადმინისტრაციული რეგულირება; მოსახლეობის კეთილდღეობისა და ცხოვრების მინიმალური პარამეტრების ადმინისტრაციული რეგულირება. მსოფლიო სამეურნეო კავშირების სისტემაში ნაციონალური ინტერესების ადმინისტრაციული დაცვა.

სამხრეთ კავკასიის ამ ქვეყნებში იდენტური ფინანსური ინსტიტუტებია და შესაბამისად, მასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც განსაზღვრავს ბიუჯეტის მიღების და საბანკო საქმიანობის წესს, ამ სახელმწიფოებში ბიუჯეტი იურიდიული დოკუმენტია. მთავრობა ამზადებს ბიუჯეტის პროექტს და დასამტკიცებლად გააქვს პარლამენტში. ბიუჯეტის შესრულების პროცესში შეიძლება წარმოიშვას მისი შესწორების აუცილებლობა და კანონის შესაბამისად განხორციელდეს მისი შესრულების კონტროლი.

ამ სახელმწიფოებში ხარჯებისა და გადასახადების საშუალებით ბიუჯეტი ეკონომიკისა და ინვესტიციების რეგულირებისა და სტიმულირების, წარმოების ეფექტიანობის ამაღლების მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს წარმოადგენს. ეკონომიკის რეგულირებისათვის აქტიურად გამოიყენება ფისკალური პოლიტიკა, მისი შესაბამისი საგადასახადო პოლიტიკის მეშვეობით, რაც ეკონომიკაზე ზემოქმედების არაპირდაპირი გზაა.

ბიუჯეტის შედგენისა და შესრულების პროცესში მოცემული სახელმწიფოები ახორციელებენ ეროვნული ეკონომიკის საფინანსო-სამეურნეო კონტროლს. ჩამოყალიბებული აქვთ საბიუჯეტო პოლიტიკის ძირითადი ამოცანები. ეს ამოცანები შემდგომში მდგომარეობს: ეკონომიკის ზრდის ხელშეწყობა; ფინანსური სტაბილიზაციის ხელშეწყობა, რისი მიღწევაც შესაძლებელია ბიუჯეტის, როგორც შემოსავლებისა და ხარჯების, ასევე დეფიციტის ეფექტიანი მართვით; საინვესტიციო აქტიურობის სტიმულირება, ანუ ეროვნული შემოსავლის დაგროვების წილის ზრდა; ბიუჯეტის საშემოსავლო ბაზის განმტკიცება, საგადასახადო პოლიტიკის სრულყოფისა და გადასახადებზე ადმინისტრაციული კონტროლის გზით.

ამ სახელმწიფოების კანონმდებლობაში გარკვეულწილად მართვა და კოორდინაცია თავისი შინაარსის განსხვავებულობის მიუხედავად ერთი

და იგივე როლს ასრულებს. თუმცა გვსურს ავღნიშნოთ, რომ კოორდინაცია უფრო ნაკლებ ზემოქმედებითი ფორმის მატარებელია, ვიდრე მართვა.

2008-2009 წლებში მსოფლიოში (საფინანსო კრიზისი) და პოლიტიკური (რუსეთის აგრესია) ვითარებიდან გამომდინარე აშკარა ხდება, რომ სამივე ქვეყნისათვის აუცილებელი ხდება ეროვნული მეურნეობის ეფექტური და ამასთან მკაცრი სახელმწიფო რეგულირებით უზრუნველყოფა. ამასთან, რეგიონული ინტერესების დაურღვევლობის პრინციპის გატარება.

საქართველოს, აზერბაიჯანის და სომხეთის პოლიტიკური ვექტორის განსხვავებულობის მიუხედავად, მათ გააჩნიათ იდენტური სახელმწიფოებრივი მართვის პოლიტიკური ბერკეტები. კერძოდ, ამ სახელმწიფოებს აქვთ მკვეთრად გამოხატული მსგავსი საპრეზიდენტო და სამთავრობო საკანონმდებლო პასუხისმგებლობა. მოქალაქეთა საინიციატივო უფლებები, საკანონმდებლო აქტების სახეობები, კანონმდებლობის სტრუქტურა და დამტკიცების ეტაპები. თუმცა სამივე ქვეყანაში მაინც რჩება ზოგიერთი პრობლემა კანონმდებლობის აღსრულებაში და ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით.

ამ სახელმწიფოებში მსგავსია ნორმატიული აქტების იერარქია, სახელდობრ კონსტიტუციური კანონი — წარმოადგენს უზენაეს კანონს ამ სახელმწიფოებში. საერთაშორისო ხელშეკრულებას ყველა დანარჩენ სამართლებრივ აქტებზე უპირატესი ძალა აქვს, იმის გათვალისწინებით, რომ არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს კონსტიტუციას. ორგანული კანონი — ფართო სპექტრი არეგულირებს და გამომდინარეობს კონსტიტუციიდან. კანონები — ეხება მთელ რიგ საკითხებს, რომელსაც ვერ არეგულირებს კონსტიტუციის მიხედვით ორგანული კანონები. კანონქვემდებარე აქტები — წარმოადგენენ ადმინისტრაციულ აქტებს, რომლებიც ითვლებიან ქვენორმატიულ აქტებად. ასეთი აქტებია: პრეზიდენტის ბრძანებულება, მინისტრის ბრძანებები და პარლამენტის გადაწყვეტილებები. ასევე ამ სახელმწიფოებში იდენტურია კანონპროექტების დამტკიცებისათვის გასავლელი ეტაპები.

ეკონომიკური ინტერესების ჰარმონიზაცია, ამ ქვეყნებში გატარებული ეკონომიკური რეფორმების და პოლიტიკური ვექტორის ჩამოყალიბების ანალიზი ადასტურებს, რომ ამ სახელმწიფოებს შორის საფინანსო პოლიტიკის დაახლოების შესაძლებლობა დამოკიდებულია სამ

გარემოებაზე. კერძოდ, ეკონომიკური ინტერესების თანხვედრაზე, რომელიც აშკარა გამოხატულებას პოულობს ამ სახელმწიფოების ინვესტიციურ დაინტერესებაში; პოლიტიკურ ინტერესებზე, რომელიც სამივე სახელმწიფოსათვის ბიოპოლარულია (აზერბაიჯანი-თურქეთი-რუსეთი; სომხეთი-რუსეთი-აშშ; საქართველო-აშშ-ევროპა. თუმცა რუსეთის ინტერესები მესამე ქვეყნების შვილობილი კომპანიების მიერ მეტ-ნაკლებად გათვალისწინებულია და ფაქტობრივად განხორციელებულია); დემოკრატიული რესურსების განვითარების შესაძლებლობაზე. დემოკრატიულ რესურსებში იგულისხმება ყველა ის ადამიანური თუ მატერიალური რესურსი, რომელიც გააჩნიათ მოცემულ სახელმწიფოებს ან იქმნება დემოკრატიული სახელმწიფოების დახმარების საფუძველზე.

საერთოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ ეკონომიკური ინტერესების ჰარმონიზაცია და განსაკუთრებით საფინანსო პოლიტიკის კონვერგენცია რთული პროცესია, რომელიც ევროკავშირის ქვეყნებს შორისაც ბოლომდე არ არის დასრულებული. ამდენად, სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში საფინანსო პოლიტიკის კონვერგენციის მიზნით, ისევე როგორც ეს ევროკავშირში განხორციელდა, საჭიროა „ღია კარის“ საინვესტიციო პოლიტიკის გატარება. თავის მხრივ ეს პოლიტიკა მოითხოვს შემდეგი ამოცანების გადაჭრას: პირველი — მაკროეკონომიკური სტაბილურობის მიღწევა, რომელიც აკავებს ინფლაციას, აფერხებს წარმოების დაცემას და ქმნის ხელსაყრელ გარემოს ინვესტორებისათვის. საქართველოში ინვესტიციების მოზიდვისათვის ხელშეწყობად შეიძლება ჩაითვალოს აშშ-ს მიერ მინიჭებული შ -ს სისტემა 2001 წელს; ასევე, ბოლო პერიოდში საქართველოსა და აშშ-ის პრეზიდენტებს შორის შეხვედრისას გაცხადებული თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ ხელშეკრულების დადება; მეორე — ცივილიზებული სამართლებროვი სივრცის შექმნა, რომელიც განმტკიცებული იქნება საბაზრო ეკონომიკის კანონებით. ამ კუთხით, სამივე ქვეყანას ბევრი აქვს გასაკეთებელი; მესამე — სახელმწიფო ფისკალურ პოლიტიკაში მასტიმულირებელი როლის წინა პლანზე წამოწევა, რაც უსათუოდ განამტკიცებს საწარმოთა საფინანსო მდგომარეობას და მის ინვესტიციურ აქტივობას შეუწყობს ხელს.

ანალიზის საფუძველზე, საქართველოში, აზერბაიჯანში და სომხეთში მიმდინარე მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციისა და სტრუქტურული გარდაქმნების ღონისძიებათა განხორციელების გზაზე სამი, ერთმანეთისაგან განსხვავებული ეტაპი გამოიყო. სახელდობრ:

პირველ ეტაპზე — (1990 წლის პირველი ნახევარი) ამ სახელმწიფოებში განვითარდა ღრმა ეკონომიკური კრიზისი, რომელიც ფაქტობრივად ეკონომიკის ყველა სფეროს შეეხო. განსაკუთრებით რთულ პრობლემას ამ პერიოდში წარმოადგენდა ფულის დეფიციტი ქმნიდა. აღნიშნული პროცესები კიდევ უფრო გააძლიერა უკონტროლო საკრედიტო ემისიამ. 1994 წელს საქართველოში ინფლაციის ტემპმა თვეში 60-70% შეადგინა.

მეორე ეტაპი — 1995 წლიდან კავკასიის რეგიონის სახელმწიფოებში ეკონომიკური რეფორმების აქტიური განხორციელება დაიწყო, რომელშიც მნიშვნელოვან როლს საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები ასრულებდნენ (სავალუტო ფონდი, მსოფლიო ბანკი, ევრო ბანკი). ამ რეფორმებს მოჰყვა ინფლაციის ზრდის ტემპების შენელება, რამაც დადებითი გავლენა მოახდინა ცელკეული ქვეყნების ეროვნული ვალუტის კურსის ჩამოყალიბებაზე და საფინანსო ინსტიტუტების სტაბილიზაციაზე. საქართველოში მეორე ეტაპი დაემთხვა ეროვნული ვალუტის, ლარის, შემოღებას. ამ ეტაპზე საქართველოში საფუძველი ჩაეყარა „ძვირი ფულის“ პოლიტიკას. შედეგებით მოგვიანებით, მსგავსი პოლიტიკა განხორციელდა სომხეთში. მაგრამ, 1998 წლის მსოფლიო საფინანსო კრიზისმა უარყოფითად იმოქმედა საქართველოზე, ასევე სომხეთზე და ნაკლებად აზერბაიჯანზე, რადგან მას არ გააჩნდა ფართო ეკონომიკური კავშირები რუსეთთან. საფინანსო კრიზისი ამ ქვეყნებში ძირითადად რუსეთიდან შემოვიდა. თუმცა საქართველოში მეტად საეჭვო პირობებში მიმდინარეობდა ეს კრიზისი. მითუმეტეს, იმ მომენტის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს ეკონომიკა არ აყო მჭიდროდ დაკავშირებული რუსეთის ეკონომიკასთან.

1998 წლის სექტემბერში საფინანსო კრიზისმა უარყოფითი გავლენა მოახდინა სამხეთისა და საქართველოს საკრედიტო რესურსების ბაზარზეც. ამ კრიზისიდან თავის დაღწევა ამ ორმა სახელმწიფომ შესძლო მცირე კაპიტალის მქონე ბანკების გაერთიანებით. ამ ქვეყნებში კომერციული ბანკების ფორმირების და საქმიანობის ანალიზმა შესაძლებლობა მოგვცა გამოგვეკვთა ის დადებითი და უარყოფითი ტენდენციები, რომლებიც შეიძლება დასახელდეს საფინანსო პოლიტიკის დაახლოების ერთ-ერთ ხელშემწყობ და შემაფერხებელ ფაქტორად.

საქართველოში და სომხეთში გამოიკვეთა დადებითი ტენდენციები: საბანკო რეფორმა ამ ქვეყნებში განხორციელდა საერთაშორისო ნორ-

მების ფარგლებში, რაც გამოიხატება კომერციული ბანკების რაოდენობრივი შემცირების ფონზე, მათი ხარისხობრივი მაჩვენებლების გაუმჯობესებითა და კონკურენტუნარიანი გარემოს შექმნით; დეპოზიტების ზრდის ტენდენცია ნასესხებ სახსრებთან შედარებით მეტყველებს იმაზე, რომ კომერციული საქმიანობისათვის საჭირო რესურსების ზრდა ამ ქვეყნებში ხდება ფულადი მასის საბანკო არხებში მოქცევის მეშვეობით. ეს კი ინვესტიციების განხორციელების საფუძველია. მინიმალური საწესდებო კაპიტალის ეტაპობრივმა ზრდამ მნიშვნელოვნად განაპირობა ბანკების კონსოლიდაციის და გამსხვილების პროცესი. უარყოფითი ტენდენციებიდან აღსანიშნავია შემდეგი: სასესხო რესურსებზე საპროცენტო განაკვეთი მაღალია; საბანკო არხების გარეთ მიმოქცევაში არსებული ფულის მასა დიდია, როგორც ეროვნულ, ასევე უცხოურ ვალუტაში ეროვნული ეკონომიკის დოლარიზაციის ზრდა.¹

მესამე ეტაპი — დაიწყო 1999 წლიდან და იგი დღემდე გრძელდება. ამ პერიოდში სამხრეთ კავკასიის რეგიონის სახელმწიფოებმა საკმაო გამოცდილება დააგროვეს საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობებში. ამ სახელმწიფოებმა ყველა ქვეყანასთან აამოქმედეს ისეთი საფინანსო ხელშეკრულებები, როგორიცაა „ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ“. საერთაშორისო მოთხოვნის სისტემაში მოაქციეს ბანკთაშორის ურთიერთობები, გაამარტივეს უნაღლო ანგარიშსწორების მომსახურების სისტემა, საინვესტიციო გარემოს მარეგულირებელი კანონი მიუახლოვეს საერთაშორისო ნორმებს და ა.შ.

მესამე ეტაპზე — მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საინვესტიციო პოლიტიკა. ხოლო ინვესტიციების საფინანსო-საკრედიტო რეგულირება პირდაპირ კავშირშია მოცემული ქვეყნის და მეზობელი სახელმწიფოების საინვესტიციო გარემოსთან, ვინაიდან საინვესტიციო ხასიათის საფინანსო გადაწყვეტილებები უშუალოდაა დამოკიდებული მთელ რიგ პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული ფაქტორების მოწესრიგებასთან.

სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საკითხს ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემოს ფორმირება წარმოადგენს, რომელიც არის საფინანსო პოლიტიკის მამოძრავებელი ბერკეტი და საფუძველს უქმნის ქვეყნებს შორის საფინანსო პოლიტიკის კონვერგენციის პირობებს. თავისთავად ცნება „საინვესტიციო გარემო“ მოიცავს ყველა იმ ფაქტორს, რომლებიც მხედველობაში მიიღება საფინანსო

პოლიტიკის გატარების ცნებაში. ეს საბოლოო ჯამში უნდა აისახოს ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების პოლიტიკაში, რამეთუ საფინანსო პოლიტიკის დაახლოებას, თუ ამ სახელმწიფოების ეკონომიკური განვითარების დონე განსხვავებულია, შეიძლება ახლდეს მაღალი რისკი.

რისკის ფაქტორები, რომლებიც შესაძლოა წარმოიშვან მოცემული ქვეყნის წინაშე ერთიან საფინანსო პოლიტიკაში ჩართვამდე შეიძლება იყოს: ეკონომიკური რისკი, რომელიც შეიძლება წარმოიშვას მოცემული ქვეყნის ეკონომიკური სტრუქტურაში მოსალოდნელი მნიშვნელოვანი ცვლილებების შედეგად და ალბათობის ზრდა — თუ რამდენად მოახდენს ეს ცვლილებები გავლენას ინვესტიციის მოსალოდნელ უკუგებაზე და სახელმწიფოს შემოსავლებზე.

პოლიტიკური რისკი — მოექცეს ერთი სახელმწიფო მეორე სახელმწიფოს პოლიტიკური ზეწოლის ქვეშ; მიკროეკონომიკური რისკი; ეს არის იმ უარყოფითი შედეგების ერთობლიობა, რომელმაც შეიძლება თავი იჩინოს ცალკეულ სახელმწიფოებში მიკროსაფინანსო ინსტრუმენტების და მცირე ბიზნესის ყოველფიური განვითარების პროცესში; სუვერენული რისკი დაკავშირებულია ქვეყნის შიგნით მოსალოდნელ სამოქალაქო არასტაბილურობასთან.

ინვესტიციების განხორციელების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება ხდება ბაზრის მარკეტინგული გამოკვლევების და ბაზრის მიერ შემოთავაზებული ინოვაციების შესწავლის შედეგად, რომელიც შედგება საკმაოდ მკვეთრად გამოხატული შვიდი ეტაპისგან: 1. მარკეტინგული კვლევების ჩატარება; 2. ინვესტიციების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება; 3. თავისუფალი საკუთარი სახსრების ან საფინანსო ბაზარზე ინვესტიციების მოზიდვა; 4. საწყისი საინვესტიციო დაბანდები. ამასთან გათვალისწინებულია, რომ ეკონომიკური გლობალიზაციის პირობებში შესაძლებელია ნებისმიერი რესურსების მოპოვება, წარმოება, გამოყენება და მოხმარება დედამიწის ნებისმიერ წერტილში, მიუხედავად მისი რომელიმე ქვეყნის კუთვნილებისა. ეს იმას ნიშნავს, რომ განვითარებისათვის მთავარია არა თავისთავად რომელიმე რესურსების ფლობა, არამედ მისი წვდომის უნარი, მათ შორის გლობალურ ბაზარზე მისი ყიდვის ან ქვეყანაში კაპიტალის მოზიდვის უნარი; 5. საწარმოო ეტაპი; 6. სასაქონლო ეტაპი; 7. ფულადი ეტაპი. ინვესტიციების ყველა ჩამოთვლილი ეტაპი ხორციელდება კონკურენტულ ბაზარზე.

საფინანსო პოლიტიკის კონვერგენციის გარემოს ჩამოყალიბებაზე

უარყოფითად მოქმედ ფაქტორებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია საქართველოში, აზერბაიჯანში და სომხეთში არსებული სოციალურ-პოლიტიკური მდგომარეობა და ამ სახელმწიფოების ტერიტორიული მთლიანობის მოუგვარებლობა. ამ უკანასკნელი გარემოების გამო აზერბაიჯანი, თავს არიდებს სომხეთში საწარმოების ან ფილიალების გახსნას და უფრო მეტიც, ცდილობს, რომ სომხეთი დატოვოს საერთაშორისო პროექტების მიღმა. ამას ადასტურებს ბოლო საერთაშორისო პროექტი („ნაბუქო“), რომელსაც საქართველოს ეკონომიკური ექსპერტები უკვე მოიხსენიებენ როგორც „დიდ აბრეშუმის სავაჭრო გზის“ აღდგენის უცნაურობად.

ახალი საერთაშორისო პროექტის — „ნაბუქოს“ — განხორციელების შემთხვევაში, საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის შესაძლებელი იქნება საფინანსო პოლიტიკის არა მხოლოდ დაახლოება, არამედ ერთიანი პოლიტიკის ჩამოყალიბების პერსპექტივა. ამასთან, ამ პროექტის განხორციელება შექმნის ურთიერთხელსაყრელ საინვესტიციო გარემოს, რომელიც გაზრდის ინვესტორის მოტივაციას. ეს განპირობებულია იმ ფაქტორით, რომ ინვესტორი კაპიტალს ლიკვიდურ სახელმწიფოებში აბანდებს და ამ ლიკვიდურობის მნიშვნელოვანი მახასიათებელი იქნება: პირველი, ხელსაყრელი გეოგრაფიული გნლაგება; მეორე, ევროპის და დასავლეთის სახელმწიფოების მხრიდან პოლიტიკური უსაფრთხოების გარანტია. მათ შორის, აშშ-ს მხრიდან; მესამე, საქართველოს NATO-ში გაწევრიანება, ანუ სამხედრო უსაფრთხოება.

კავკასიის რეგიონში საფინანსო პოლიტიკის კონვერგენციის განხორციელებისას აუცილებლად უნდა გვახსოვდეს, რომ თუ საფინანსო პოლიტიკის კონვერგენცია რაგიონში გახდება ძვირი ფულის პოლიტიკის განხორციელების საფუძველი და მას მოჰყვება კომერციული ბანკების რეზერვების იმ დონეზე დაწევა, რომლის იქით იწეება სესხების მოცულობის შემცირება. ამ შემთხვევაში იაფი ფულის პოლიტიკა კომერციულ ბანკებს უზრუნველყოფს საჭირო ფულადი რეზერვებით. ე.ი. ზრდის მათ მიერ სესხების გაცემის შესაძლებლობას, მაგრამ აქაც კითხვის ნიშანი ჩნდება, რამეთუ ეს პოლიტიკა არ იძლევა იმის გარანტიას, რომ კომერციული ბანკები ნამდვილად გასცემენ სესხებს და ფულის მიწოდება გაიზრდება. ე. ი. შეგვიძლია მოკლე დასკვნა გავაკეთოდ იქიდან გამომდინარე, რომ ევროკავშირში ჯერ კიდევ არ მომხდარა საფინანსო პოლიტიკის სრული კოვერგენცია. მითუმეტეს ეს

შეიძლება ითქვას საქართველოს, აზერბაიჯანისა და სომხეთის მიმართ. ამ პოლიტიკის განხორციელება ნაკლებ სავარაუდოა, განსაკუთრებით იმ ნეგატიური გარემოებების გამო, რასაც ჰქვია პოლიტიკური უთანხმოება და თუ მაინც ამგვარი პროცესი დაიწყო აუცილებლად გასათვალისწინებელია ის რისკფაქტორები, რომელიც ამ სტატიის შიგნით განხილული.

და ბოლოს, საერთაშორისო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ეკონომიკური განვითარების დაჩქარება ყველაზე უფრო წარმატებულად მეზობელ ქვეყნებს შორის ეკონომიკური ურთიერთობების ინსტენსიფიკაციით შეიძლება, ეკონომიკური ინტეგრაციის სხვადასხვა ფორმის ჩარჩოებში. როგორც წესი, თავდაპირველად ინტეგრირდებიან მეზობელი სახელმწიფოების ბაზრები, რაც რესურსების წყაროების სიახლოვით და ტრანსპორტირების უფრო დაბალი დანახარჯებითაა განპირობებული.

დღეს-დღეობთ ამ სამი ქვეყნის ძირითადი ამოცანაა დააჩქარონ პოლიტიკური უთანხმოების მოხსნა ერთმანეთში და რეგიონის ქვეყნებთან (საქართველო-რუსეთი, სომხეთი-თურქეთი, აზერბაიჯანი-სომხეთი). ამ ფონზე სწრაფად მოხდება ერთიანი ეკონომიკური სივრცის ჩამოყალიბება, რაც ხელს შეუწყობს საერთო საინვესტიციო გარემოს შექმნას.